

(Гупп. 4)

Իսրայելի նահապետ Է. Սաղիբի յա-
նապետութիւնը թէ երկրին ժողովապետ-
ներուն մէջ գլխիւ և զառաւարտութեան
հիմ ըլլալ Նաբոթի զառաւարտութիւնը
յարբ զգլխիւս զառաւարտս ի Սաղիբի
է: Բարբիցի Արտաշէսի զորդերն նա-
խապետութեան աշխատանքս յառաւար-
տին ուղարկ ի Իսրայելի ներկայցու-
նէն յանդէ: Սաղի Է. Վարդապետս իր
տեղեկացն թէ Իսրայել թէ՛ւ Ամիլի
Թուրք զառաւարտ մեջոց ի Բարբիցի տե-
առեան զորդերն: Նախապետութեան տե-
ղեկացեալս և որ թուրքեան նախապե-
տին արտոյցաւս թաղար իր անմահեան
տեսնիպոր իր լայնէ և չի ցոյցանի
հաւաքարտութեան զառաւարտութիւնը:

ԵՐԵՎԱՆԻ
 ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ
 Ժողովուրդի հրատարակչության կոմիտե
 Երևան, Շառաշ, Մարշալ 6,
 14-ին, **Հ.Ա.Օ.** Ժողովուրդի հրատարակչության կոմիտե
 32, avenue Saint-Jérôme, 13013 Marseille

DATE A RETENIR
 KHANASSOR 2000

le dimanche 2 juillet
 au "Pavillon d'Elvire"
 dans le Parc du Bon Repas
 à Viroflay (78).

տի աստեղծու. — մէկ կողմէ, երբեք յուսա-
բար չեմք ծագողական երբեք սո իրեն կը
վատարի, միւս կողմէ, երբեք տեղի չապ
չունեմքի մը զոր կը գործէ վաշտակաբար
սո ըսալէ ի ըսալ կը բուտարարի ծագո-
վորդաբարութիւնը եւ մարդկային իրա-
ւունքները: Բայդ Զորաւայեցիներ, ա-
ռանց ծայրադէպ տարբերութեան, նոյն
սկզբնաբար ստիպմ են Հանրապետութեան
դպրոցը: Զրոնտանք պատարդ ոչ մէկ ըս-
տաւանաւորի կը հանդուրժէ:

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

ՊԱՐՄԵՆՆԻ ԱՋԷ, Մարտինի, Իր մահա-
նունքից հետո և՛ Պարսկա Քուրդ, բուն ա-
նունով Արզակ Պոլսոստի, Իր Եղբայր
ՊարսկաՊոլսի բնակիչի Իր զաւակի և՛
մեծած Քուրդից, 1920-ին, Պոլսոստիկո-
թիւնէն ժողով ունեցած և՛ քաղաքակրթու-
թեան ճակնչի Իր բերնունիքի Իր շը-
քաղաքաւոր և՛ Քուրդից յայտ ներշնչ-
մանիւնը Իր մահու Վարդան Սեւ-
անի ճակնչի Վարդանի ԱՋԷ: 1936-ին Իր
շըքաղաքի Իր առաջին ճակնչի քաղաքի
մահաւանիւն: Քաղաքի առջին ճակնչի
և՛ Մարտ 24-ին, Քուրդից ճակնչի, գերե-
մահաւան ԱՋԷ: Պարսկապոլսոստի խոստ-
ման յարաբերակ Սաւակի Վարդանի
ունեցած ճակնչի ճակնչի Տիգրան Տի-
գրիդիանի, ԱՋԷ մահաւան, մերժու-
ման ճակնչի Վարդան Սեւանի և՛ Ջարնի
և՛ Վրդ: Պարսկապոլս:

[illegible][illegible]

ՊԵՏՐՈՒԹԻ Հայ կաթողիկէ Պատրիարքարան այցելած է երեսփրկան Մանգիշէրիքի պաշտօնաւան այցելութիւն մատուր համար Ներսէս - Պատրոս ԺԲ կաթողիկոս - Պատրիարքին: Գլխաւոր խոսքէն էր 1975 Ապրիլ 13-ի իրանահան պատերազմի ծագման 25-ամեակը: Այս առիշտութեամբ պատրաստուած էր յունեանէր մը գործ Տիկին Հարիւր յանձնած է կաթողիկոսին:

Հայ թեմի առաջնորդ Յակոբ եպիսկոպոսը
Կրկնակն, Կաթողիկոսի Հոգևոր Հովիւ Զ.
Աթաբեկը Քէչիքէի, Սոյ Աւետարանա-
կան եկեղեցիէն Վեր. Փետրու Լապանա-
կան ե. ուրուկաւորէր բարձրաստիճանի պաշ-
տանատիրէր, որոնց չարքիք Արտաշէն
Կորյուն շախմատ Տիպիէր Կիւրքի, Լեւոն-
դի Կորյուն շախմատ Սիւրբ Սիւրբ Սիւրբ-
յի, Մարիէլիսիոյի շախմատի շախմատ-
պետ Մարիան Արամ, քաղաքիկ ծե-
րանատարաններ եւ երեսփոխաններ, Ռու-
սաստանի դեպատի, Իւրոյի չիւպա-
տար եւ 300 Հոգի:

Հ. Բ. Բ. Մ-ի «նկարահան» վարժարանի երգչախումբի կողմից ղեկավարվող երգչախումբի կազմը ծրարել է մասնագետների եւ, Արտաքին Գործոց նախարար Տիգրան Օրբելիանի՝ օրոշան միակ քանակությամբ, անդրադարձում Տեղագրություն, Քիմիա և Գիտություն ու պատմաճանաչություն եւ դրանի տեսչության ղեկավար, իսկ «Գործառնություն» կենդանի պահելու... փրկելու նպատակով, առաջարկելով զորոս համալսարանային համալսարան պահելու է մասնաճյուղ կերպով բաժնաճյուղ»։

Նախարարը ըստ, թէ 1965-ին Ուրու-

տան օրվերը — Ուրուխայի գարձաւ, Հայ
կախան Յիւսէփաւնիկիւն ճանցողը, ի
հիշելի ներկիւնը — ցոյց կուտայ ի
հիշելի ներկայացող իմ Բաղնիսի մաս-
նաւորները, ցերեպաւորներն փառաբ-
անքն անցնիման, թէ Նազուկ Միկա-
յանի Գրատառն իմ Զոհման իմ Երկ-
առաքի տան Վեր Գրեպաւորներն Նարբ-
եքի կարելի է քննել կարողաւ իմ
Թէ ցերեպաւորներն պէտք է ցառա-
նուի Լիւրճայք, թէ իման ցերեպա-
ւորներն Ուրուխայի ճերեպաւոր ցոյց
ունեն։ Իմ Գրեպաւոր աւարանք ընթեր-
մանքն է Հայաստանի ունեց թաղաք
կարի ցրտեպաւորներն, Իմ Գրաբն իմ
Գրաւ ճանցողն անստանալ և թէ իմ Եր-
կառան, թէ իմ Կար Կարեւոր է Հայ Գր-
աւ ան զանէն, յառապաւ ցրտեպաւոր ժն-
ցերեպաւորներն իմ Գրաւ Գրաբն իմ

Մամուլի անդադրաբնեւոր չարքին յիշատակելի է երկրի գլխավոր օրաթերի «Էլ ֓այիս»ի Ապրիլ 15-ին Ուսմէր Լա-
փաճեանի ստորագրութեամբ հրատարա-
ված յօդուածը:

፩.፯.፩.፯.፯.፯

Et les mots pour héritage...

Reine CIOULACHTJIAN

Տարւան ժր մէջ, Ռէն-Քալուհի Սու-
լաճեան յաղորդաբար լոյս րնծայեց եր-
կու Հասորներ՝ «Եւ բառերը որպէս ժա-
ռանգ» յոյն խորագրով: Երկու լրա-
ցույիչ ժողովուրդն նուիրեաւ Հայկական
աւանդական եւ ժողովրդական առասպել-
ներու, Հէքեաթներու, առանձնելու, ա-
ստուածներու, աստուածներու:

Այս երկու զբրքերու հարուստ բովան-
դակութիւնը Ռ. Սուլաճեանի պրպտում-
ներուն, հասեղական աշխատանքին ար-
դիւնքն է, ինչպէս նաեւ հրատարակու-
թիւնը:

Հեղինակը արժանիքն ունի ի մի հա-
ւաքած ըլլալու Հատարներու էջերուն եւ
մամուլի սրնակներուն մէջ գրուած կամ
սակն անկէ, բերնէ բերան շարահանգած,
իւր քնտանիքէն ժառանգած պատմութե-
աները: Հարստութիւն մը որ մաս կը կազ-
մէ Հայդարաբադի մը Հաւաքական յիշողու-
թեան, մշակողի միջեւ պատմութիւն:

[illegible]

ፕላንናፕሮጀክት

Միմիկիտատի հայ գաղութը շարք մը համարներով պեղելու՝ և Մեծ եղեռնի համարները: Յայտնի իրողություն է, որ չգտվել երկար տարիներէ ի վեր հետեւածները մեր պատմի և Դաշտակցածն ու՝ զաշտակցական հատուածներէ միջին, որ կ'արտայայտուի ամէն աղիւմով, հետադարձ որոնահատուածներու պեղելու մը եւս այս տարի զոգահանու միւս կերպով տեղի ունեցաւ: Կուսանք իրար մերի հասած տեղեկութիւններու միջոցով մը մը:

Արդեն 24-ին, Ուրուկուանայ թեմի եպ. Կարոսթեան Պորթուգիա եւ 28-ի (համաձայն տկուսբըր ծաղիկզատիկի զե- սեղում ժը կատարած է Անկախութեան Դպարարար) Ուրուկուայ արտաքարաբ Այլ Աթիկիայ շրիթիթին առհե: Այնու- մեկ, երկուեան տեղի ունեցած է ո- ճիւղեան ձեռնարկ ժը Հայ Մշակութա- թի քառէս չի:

Մեզ կողմից, Ապրիլ 24, կեսօրին, Ու-
րախտի Հայկական Բազմաժյուրին
Նախն կազմակերպությունը ձեռնարկ մը
կազմակերպած է «Սրտենիա» չրապարա-
լին միայ, որուն ներկայ էին ուրուկուս-

**Ձեռքի ԵՏ ՏԱՐ
ՑԱԽԻ ԿՐԱՅԻՑ**

ՎԱՆՑ ՍԻՐԱԴԵՂԵԱՆ

[illegible]

Քանի մենք բարձրանում էինք, լեռ-
նալիստը մեզ հետ բարձրանում էր։ Ար-
դեն այն սահմաններում էինք, որտեղ օ-
ղբ ծփում է, ցնծում է մարդու թորոն եւ

[illegible]

ած իմ ունեւոր Մեխակ պապի այրո
հետ։ Զգիտե՛ք անպատ, որ ժարդ երկու
յոյզը պապ ու տառն է ունենում, որովհե
տե՛ս հայր տառնհինգ տարեկան՝ հորա
կան պապա, որ Թիֆլիս պառւած է եղե
հիւանդանոցում եւ հիւանդատես թէ՛ հիւ
անդապաշտէ՝ գիշացած տասու մի քանի օ
րուց մէջ մեռել ու թաղուել են անյայտ
է պատճառով։

Իմ սարկուռւմ մնայր մի բերան պակա-
սեցնում էր մեր բացառաբերան ընտանի
քիչ: Ինձ կարող էին սեղանի օդ ու ջր
չայտնի թողնել՝ եւս մէկ-երկու տարի
հազիւ թէ պարտաւի նոխանձանդեր
ներկ պակասութիւնն զգային: Բայց Հայ
եր կրտսեր որդուն ուսումի էր տալու. եւ
օգոստոսի մի օր ծածկած սայլով սարեւ
քիչ ինչքանց Դերեղի հօլտի կիսամահ
սպառ:

Սալլի սֆէ Լա անձրեւ չեմ զգացել, բայց
երեւոյթներ, թաւած եմ եղել: Յամենայն
զգացա, ոչինչ եմ յիշում մինչեւ այն րո-
պէն, երբ սալլից հայրս ինձ առաւ իմ
պէն: Ուղեցել էր՝ որդիս տանին աղօ օ-
րը... Ամբերկոյ խոտայ տանաւ էր շուրջում:
Մենք գտնուէ էինք մի ճանապարհով,
յետոյ՝ պիտի նամակեցնէմ ու բնակեմ այն
ճանապարհով պիտի մնայ: Դերեզի ապի-
րի մեր տունն տեսող ճանապարհի տես-
քով...

[illegible]

Բ. Հատորին նախաբանը գրած է հուրի ձորքայէֆ: Թ. Սուլաճեան կը հրամայէնէ զարեւել հէքաթիւր, քաննէհիւզ հատ, «տիեզերքին եւ մարդուն ստեղծութեան միջեւ «օգտաբերին զարին պատմութիւնը»: Յետոյ կան ծրարական բա-

Հանձնարարքը եւ արտաշնորհիւնները՝ արժանաւ Հեղինակներին պաշտօնունքներէ՝ կրօնի, արեւել, լուսին օրինիւ ռժապիկ ծովը ծագիւ, Վերջը խաւարի եւ քրիստոնէական ծէսերէ՝ տաշակի օրերու, գլխի արարողութիւնս, վերջութիւնս: Այլեւհի ծաղկաւոր լուսնի, արտաշնորհիւնները: Մասնաւորօրէն, արտաշնորհիւնները կը իշխէ Յ. Թաւադեան, Ալեքեան, Ս. Վրդապետ, Վ. Ալեքեան, Ս. Աւարտեան: Բ. Տաւադեան իւր ծրարէն պատկերապարտուած է:

Այս երկու հատորներէն եկած շահը Ռ. Սուլաճեան կը նուիրէ Հայաստանի տը պազարական մերենաներ գնելու համար։

Հատորները կրնան թղթատուիլ առանց էջադրուիթիւնը յարելու։ Կը կարդացուին հաճոյքով եւ հետաւթեամբ։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՄԷՓԵԱՆ

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԻՓԵԱՆ

USU8UՆՔ

U. b. S. b. f.

Պաշտօնաթերթ- Հայ կաթողիկե
պատրիարքոսեան
Թիւ 1 - 4, Յունուար - Ապրիլ 2000
Patriarcate Arménien Catholique
rue Hôpital Libanais, Geytawi
Bevrouth, Liban

(Taper, 6)

LE
**Centre Culturel
SAINT MESROB**
vous invite à la présentation
et signature du livre
de Jean-Varoujan GUREGHIAN
**LE GOLGOTHA
DE
L'ARMENIE MINEURE**
Le destin de mon père
(préface d'Yves Ternon)
et au Vernissage
et à l'exposition des peintures
de l'auteur
le jeudi 11 mai à 20 heures 45
(l'exposition sera visible
jusqu'au 18 mai, de 16h à 20h)
au Centre Culturel Saint-Mesrob,
10 bis, rue Thouin, Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge
Cocktail et Vernissage

(Շաբ. Ա. Էրեճ)

ցրտեղով տարբեր վայելք: Մեծահասակ
ցրտաշրթինները բացկայած են 5 Մա-
լեցյաններ, երեք Գեորգյաններ, երկու
Ֆրանսուզներ, երկու Ֆրանսուզներ,
ժյոզ մը Նարու, - Սերգեյեվ, մէկ
Արամյանի կողմէ մը եւ երկու Բի-
լլիզյաններ: Կը թուի որ աւելանա-
լիցներու կառարած այս ցրտեղ պա-
տահան մըն է փրկեցական քանակի, որ
չուցիր վերջ տալ իր ճշմարիտ:

Դեմ - ԽՈՐԲԻ Արքեպիսկոպոսը՝ ծե-
րանաւոր ճան օճանք իր ժաշկանացուն
կրճած է, 80 տարեկանին: Կարգաւոր
չառ զարդարակաւ դէմք մըն էր, ծանօթ
իւր ինչուրով եւ իր համարը տարած-
ւած էր անցանք: 2-3 միլիոն կաթող-
կէններէ ալ անդին:

ՄԱՐԻՈՒԻ աղաւթեան տարեկան
մըջանակը, զոր կուտայ ԻՆՆԻՍՓՈ-ն աչս
տանը շորհեւեցաւ աւերացի կերպը խա-
յովք լրացողին: Ան, Դամասկոսի քան-
ոնէ զոր ճաշկանքը զերեզմանի կրակէ,
յանդած է դառնաւոր զիր մը զղկել:
Հեն կրկն ծան. թէ Այ - Սերգեյի դիտու-
րական քանոր ճաշկանքի անկէն մը-
րազ, անկէն արեւմտի, անկէն արեւ-
մու, անկէն արեւմտի վայելքին մէկն
է: 3-էն 5 հոգի էր մտնել, ոչ թէ տարե-
կան, այլ՝ օրական:

ՄԵՏԵԼԱՅԻ (Այսին 80 քիլոմէթր հա-
րաւ) անցաւորին մեծանկարէ թիւր
19-էն 23 րոպեայած է եւ 21 է փրկու-
նքուն թիւր, որոնք տար չառ ծանր վի-
ճակի մէջ են: Խնդրեք Ինքնիշխան
կրպակի քանակին կրտսերական զերեզ:

ՊՈՒՍԷՆ հասած Պոսիաք հանրապե-
տի մը մէջ, պրօպագանդա ծաղաւնի զա-
պառուկութիւններէ: 41.5 քիլո հեռոյնի
յաշկանքած են: Հանրապետը Սարա-
յիւս կերթար, Պուլկարեան այլեւ զը-
կաւորը համար է թիւրեցյանի փրկա-
լիցներուն Մախչիւն զիջ արեւմտեան -
երուպա: Երեւանին մը իջը 470 քիլո
հեռոյնի գրաւուած է Գաբիթա Մեմիզ
որ սանձաղկաւորի կրպակն է Թուրքիոյ
հետ:

**Construction
d'une Ecole Primaire
Bilingue
Franco-Arménienne
à Alfortville**
AVIS D'APPEL PUBLIC
A LA CONCURRENCE
MARCHÉ PRIVE

1. Identification du Maître de l'Ouvrage:
Association Culturelle de l'Eglise Aposto-
lique Arménienne de Paris et de la
Région Parisienne, 15, rue Jean-Goujon
75008 Paris.
2. Mode de passation du marché: appel
d'offres restreint après sélection des
candidats admis à participer à la
consultation.
3. Objet du marché: construction d'un
bâtiment à usage scolaire sur 4 ni-
veaux: 2 étages sur rez-de-jardin et
rez-de-chaussée, soit 865 m².
Les travaux seront réalisés en lots
séparés. Toutefois, des offres en en-
treprise générale seront admises.
4. Date limite de réception des candida-
tures: 16 mai 2000 à 18 heures.
5. Conditions d'envoi: Les dossiers de
candidature en un exemplaire doivent
être transmis à : A.C.E.A.A.P.R.P.,
15, rue Jean-Goujon - 75008 PARIS,
sous pli cacheté, avec en haut et à
gauche la mention "Candidature pour
la construction de l'Ecole Saint Mes-
rop à Alfortville".
6. Renseignements complémentaires :
Pour obtenir tous renseignements
complémentaires, les candidats peu-
vent s'adresser à Monsieur Manuel
DEIRMENDJIAN Architecte - 26, rue
Troyon - 92310 SEVRES -
Tél. : 01. 45. 07. 14. 14.

Demande d'emploi
Jeune homme Arménien de Turquie,
28 ans, sérieux, avec références mora-
les, prendra soin d'une personne âgée
ou malade avec logement assuré.
Monsieur Nuran ZEKI
chez Monsieur Tan SAMUEL:
215, rue Saint-Maur - 75010 Paris
Tél. : 01. 42. 39. 87. 30.

**ԲԱՅՈՒՆԻ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ**
Շարաք, Մայիս 13-ին, ժամը 20-ին
Ֆրանսահայ կապույտ Մաշկ Ան - Մորիս
Տը Պուլիս Մաշկա մասնաճիւղը եւ Լիւն
- Վիկտորյանի Արարա մասնաճիւղը միա-
նայար կազմակերպած են բացօթեցի պա-
տահանէ մը:
Երեկոյնը Կը խանդավառ թոյրեր
ծանրը կրկնէ իր խաղախաղով մէն
- Մորիս Տը Պուլիս թաղապետարանի
բաւին մէջ:
Մանրամասն տեղեկութիւնները հա-
մար դիմել հետեւեղ թիւերուն:
Վիկտորյանի Մալուխային համը՝
04 - 78 - 55 - 56 - 83
եւ
04 - 78 - 26 - 28 - 71

**CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS DE FRANCE
RECHERCHE**
La Croix Bleue des Arméniens de France
recherche pour ses séjours des mois de
juillet et août 2000 pour son centre de va-
cances de Bellefontaine :
● CUISINIÈRE
Ecrire ou téléphoner à :
C.B.A.F. - Conseil d'Administration
17, rue Bleue, 75009 Paris
Tél. : 01 48 24 46 57.

ԵՐԵՎԱՆԻԷ
Միլիոն կիւպուլտոնի ժամանակ ա-
նթիւր Այգիորիի Ս. Մկրտիչ կերպա-
նէ ժառանգիւր շորհանգումը համը բա-
սանգաւ է հետեւեղ խաղախաղով մէն
- ճիւղը -
Տիկին Վազգէնի կիւպուլտոնը 2500
Ֆրանք, Տիկին Մարկ Կերպեան 700
Ֆրանք, Տիւ եւ Տիկին Երանգիւն Գա-
րիկեան 300 Ֆր., Տիւ եւ Տիկին Լիւն
Կերպեան 700 Ֆր., Տիւ եւ Տիկին
Երանգ Թաւանեան (Գեորգիան) 200
գերմանական մարգ, Տիւ եւ Տիկին Արեւ
Կերպ (Գեորգիան) 50 գերմ. մարգ, Տիւ
եւ Տիկին Անթո Գարպեղեան (Գեորգի-
ան) 50 գերմ. մարգ, Տիկին Տիւրուհի
Սիւրեղեան (Գեորգիան) 50 գերմանական
մարգ:
Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Antioche, 75010 Paris
STREET : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire - N° 55035

**U G A B
UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE**
CIRCUIT JEUNES
« OH, MY GOD ! »
Voyage à la découverte de
l'Arménie et du Karabagh
du 10 au 22 AOUT
U. G. A. B.
11, Square Alboni - 75016 PARIS
06 03 74 16 99 ou 01 45 20 03 74

**UGAB — JEUNES
MARSEILLE**
Samedi 13 Mai à partir de 21h30
Soirée animée par le chanteur
VREJ LOUSSARARIAN
Boissons, assiettes de spécialités
arméniennes
P.A.F. : 100 F
Membre : 80 F
Renseignements & réservations :
327, Bd Michelet - 13009 Marseille
Tél. : 04. 91. 22. 10. 45 /
06. 88. 06. 68. 07 / 06. 11. 66. 55. 30
Réservation
obligatoire

MUSARM PRODUCTIONS
en accord avec Lévon SAYAN
présente
Liz SARIAN
au
Casino de Paris
13 MAI 2000
à 20 h 30
LOCATION
CASINO DE PARIS
tél. 01 49 95 99 99
= FNAC = VIRGIN Mégastore = Agences =

les Coupons d'Alsace
21, av. d'Helvétie
25203 MONTBÉLIARD
Tél. 03 81 94 38 10
Z.I. Les Arbletiers
25400 AUDINCOURT
Tél. 03 81 35 51 93
65, avenue Jean Jaures
90000 BELFORT
Tél. 03 84 21 62 66

HERMINÉ YERISSIANS soprano
ROUBEN ELBAKIAN ténor
ZEMFIRA BARSEGHIAN piano
Récital
chant et piano
Mercredi 10 Mai 2000 à 20 h 30
SALLE ALFRED CORTOT 78 rue Cardinet Paris XVII
L'ASSOCIATION ARMÉNIENNE D'AIDE SOCIALE ET HAMASKAÏNE
RÉSERVATIONS : 01 48 78 02 99 / 01 48 24 63 89 LES APRÈS-MIDI

SABERATOURS
PARIS • EREVAN • PARIS
PARIS • EREVAN • PARIS
PARIS • EREVAN • PARIS
VOLS DIRECTS
SEVAN VOYAGES
ASSISTANCE A L'AÉROPORT
ORGANISATION D'ACCUEIL ET DE TRANSFERT
RESERVATION D'HÔTEL
LOCATION DE VOITURE AVEC CHAUFFEUR
EXCLUSIONS GUIDES
VOYAGES ORGANISÉS EN GROUPE
SABERATOURS
19 RUE ST. ROCH - 75001 PARIS
TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77
SEVAN VOYAGES
48 COURS DE LA LIBERTÉ - 69003 LYON
TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 36
EREVAN
10 RUE VARDANANCI - 375010 EREVAN
TEL 52 34 48 / 52 85 48 - FAX 50 56 86
Sabera@wanadoo.fr
A votre service pour toutes destinations
dans le monde!
www.saberatours.com

Raymond KEVORKIAN dans ses œuvres

Le 29 Octobre 1999, Raymond Kévorkian a soutenu son Habilitation à Diriger des Recherches, à l'Université Paris III, Sorbonne Nouvelle. Le jury de thesis était composé de Lucette Valensi, Directeur d'Etudes de l'EHESS, Président, Gérard Delé, Professeur à l'Université Paul Valéry de Montpellier, Annie Charon, Professeur à l'Ecole des Chartes, Yann Richard, Professeur à l'Institut d'Etudes Iraniennes, Paris II (parrain du candidat), Marc Nichean, Professeur à Columbia University, New York. Nous publions ci-dessous le texte lu par Marc Nichean à cette occasion.

La production de Raymond Kévorkian — si l'on met de côté les immenses travaux de codicologie, biographie, commentaire d'expedition, que je n'envisage pas ici — se divise clairement en deux parties: l'une commence par une enquête sur l'histoire du livre et se concentre sur le XVIIe siècle; l'autre s'occupe des Arméniens de l'Empire ottoman et de leur fin tragique. A divers titres, j'ai accompagné ce travail au fil des années. D'abord au titre d'ami, si Raymond Kévorkian me le permet. Mais c'est en 1988 que j'ai réellement compris l'importance du travail réalisé, au moment où j'écrivais mon livre sur l'histoire de la langue arménienne, et où j'ai vu que m'a apportée Raymond Kévorkian n'a pas été seulement celle d'un bibliothécaire fabuleusement érudit. Je vais expliquer dans un instant que c'est lui, en effet, qui m'a fait prendre conscience de l'importance du XVIIe siècle arménien, en matière de renouvellement culturel, de renouvellement littéraire et d'innovation linguistique. Je cherchais à l'époque à préciser les étapes de l'émergence de l'arménien moderne comme langue littéraire. J'ai aussi présenté en son temps le livre sur le peuplement arménien dans l'Empire ottoman, à la fois en public et par écrit. Avec le livre sur les incanables et les travaux d'histoire culturelle qui l'accompagnent, ce livre sur le peuplement me semble réellement occuper une place centrale dans la production de Raymond Kévorkian. C'est pourquoi je m'y attache quelque peu. Histoire du livre et de l'histoire du peuplement (puis du dépeuplement) ne font pas bon ménage? Pourtant, dans les deux cas, c'est la même attention à la matérialité, la même valeur donnée à la sûreté et à l'exhaustivité de l'information concrète, qui font l'originalité de cet historien.

Le travail sur le XVIIe et XVIIIe siècles a commencé par une histoire matérielle du livre, une histoire des ateliers d'imprimerie, avec examen des poinçons, des jeux de caractères, du papier. L'approche de Raymond Kévorkian était informée par les méthodes, les objectifs et la problématique assez récemment développés, des historiens du livre. Elle nécessitait l'examen de questions précises: celle de la location des ateliers, des relations avec les pouvoirs, de la circulation du livre, de la distribution, du statut (toutes choses qui n'avaient jamais été envisagées avec cette systématisme, si elles l'avaient jamais été, par les spécialistes arméniens du livre); elle nécessitait aussi la prise en compte de l'histoire contextuelle, à la fois culturelle et politique, du temps, avec la définition des pouvoirs et de leurs changements d'objectifs, comme c'est le cas au cours du XVIIe siècle pour le Vatican, dans l'intervention des autorités ecclésiastiques, dans lesquelles il n'y aurait d'ailleurs pas d'archives. Bien sûr, quelques historiens ont précédé et accompagné Raymond Kévorkian dans cette voie. Je pense au livre d'Amatouni sur Oskan Erevantsi et son temps (le XVIIe presque en entier), au livre de Sahak Djemdjem sur l'activité éditoriale de Mekhitar de Sebaste au XVIIIe. Ces auteurs sont des historiens et philologues Mekhitaristes, et eux-mêmes, ce faisant, ont en partie révisé l'attitude hagiographique courante par rapport à leur propre histoire, celle de leur Congrégation, ce qui n'était sans doute pas une mince affaire.

Pour rendre compte de la nouveauté du travail de Raymond Kévorkian dans ce domaine non seulement de l'histoire matérielle mais aussi de l'histoire

contextuelle, il faut rappeler la représentation arménienne la plus courante des événements culturels dans la seconde moitié ou le dernier quart du XVIIe, que même les travaux récents des historiens mekhitaristes n'avaient pas réussi à écorner; peut-être ne s'y étaient-ils d'ailleurs même pas essayés. Le Père Mekhitar, dans la dernière décennie du XVIIe siècle, rebuté par l'obscurantisme qui régnait dans l'Eglise nationale, dite apostolique, des Arméniens, se serait tourné vers les prêtres catholiques en mission dans l'Empire ottoman, seuls détenteurs d'un savoir et d'une science qui pussent satisfaire sa soif de connaissances et sa foi; il se serait ainsi entièrement formé sous leur égide. Cette vision, qui n'est pas entièrement fautive, est pourtant singulièrement réductrice, en ce qu'elle ignore tout de l'histoire des missions catholiques en terre d'Orient et surtout des réactions de la dite Eglise apostolique, tout au long du XVIIe siècle. Cette attitude n'est jamais une attitude de défiance ouverte, encore moins d'opposition. C'est au contraire une attitude d'ouverture, qui n'est pas purement politique ou diplomatique. Elle se caractérise par une volonté de réception du savoir apporté par les missions catholiques et par une pratique continue d'échange, ce qui me paraît tout à fait essentiel, puisque c'est là que s'est instauré une créativité rendue nécessaire par la subtilité ou même la profonde ambiguïté de l'échange. Or le moins que l'on puisse dire est que ce n'était pas là la vision courante de ces choses avant les travaux les plus récents, ceux de Raymond Kévorkian en particulier, qui ont entièrement renouvelé l'opinion que l'on avait du XVIIe siècle. Ces travaux, bien entendu, exigent maintenant des développements qui devront permettre de mieux voir toutes les modalités culturelles de cet échange ambigu, de cette étonnante transparence de l'Eglise d'Etchmiadine à l'enseignement catholique. C'est évidemment en relation avec cette réception ambiguë que l'on constate des efforts de rédefinition et de renouvellement doctrinaire, dès le XVIIe siècle, sans oublier bien sûr les réactions de rejet pur et simple.

La vision qui s'était imposée est d'ailleurs elle-même une conséquence des événements sur le terrain, évolution de la politique missionnaire, durcissement de l'Eglise apostolique, qui ont abouti aux persécutions anti-catholiques de la première décennie du XVIIIe siècle et à l'éloignement définitif de Mekhitar, de ses amis et disciples. En suivant les travaux de Raymond Kévorkian, il semble donc bien qu'il faille récrire l'histoire des rapports entre Rome et les Arméniens au XVIIe, en prenant en compte sa propre reconstitution des relations diplomatiques. Il faudrait peut-être aussi retracer l'évolution doctrinaire et dogmatique de l'enseignement romain destiné aux Arméniens autant que l'adaptation arménienne à cet enseignement, ce qui reste à faire. Aucune étude semblable n'a par exemple été consacrée à ce jour, il me semble, à la position doctrinaire d'Oskan Erevantsi dans toute son extraordinaire ambiguïté, et encore moins à Clément Galano, qui a tout de même pointé au beau milieu du XVIIe siècle une somme théologique imposée destinée aux Arméniens, sa *Conciliatio ecclesiarum armenae cum romana*. Les Pères mekhitaristes, qui étaient après tout les mieux placés pour le faire, se sont bien gardés, on le sait, de prendre pour objet d'étude les positions doctrinaires de ceux qui les

avaient précédés au XVIIe siècle, dans la crainte de réveiller des controverses théologiques qui auraient mis à mal leur position très subtile à la fois au-dedans et au dehors du corps de la tradition. Il n'ont produit en particulier aucun ouvrage conséquent de théologie après la somme de Chamchian en 1775, le même Chamchian ayant d'ailleurs lui-même une position si complexe dans son *Histoire d'Arménie* de 1780-1785, la première du genre, que les Arméniens catholiques de Constantinople, qui auraient dû être les premiers lecteurs et distributeurs de cet ouvrage, ne voulaient pas en entendre parler. Le point de litige, comme chacun sait, était le Patriarche Hovhannes d'Ozoun, l'un des bêtes noires de Galano, pour ses diatribes ouvertement et violemment anti-chalcedoniennes. Il est vrai que le but de Galano avait été d'épurer ou d'éclaircir la tradition théologique des Arméniens en séparant le bon grain catholique du blé vicié anti-chalcedonien.

Cette histoire des relations avec Rome caractérisée au début par des échanges diplomatiques assidus et une volonté arménienne constante d'aller au-devant de Rome, donc par une multiplication de professions de foi conciliantes, prit un tournant après 1622 avec la création de la Propaganda Fide à Rome et la définition d'une politique agressivement missionnaire de la part des catholiques, afin de créer un cheval de Troie catholique au sein des Arméniens, jusqu'aux efforts, à la fin du XVIIe siècle, pour prendre en main le Patriarcat de Constantinople. Evidemment, Raymond Ké-

par

Marc NICHANIAN

vorkian souligne dans ses différents articles de synthèse la différence de finalité entre les visées de Rome et celles des Arméniens, le but des missionnaires romains étant la conversion des Arméniens de l'Empire, comme il l'avait été de la Pologne, celui des Arméniens étant de se libérer du joug ottoman. Mais ce n'est là que l'expression des politiques institutionnelles. Le résultat réel, si j'ose dire, est la collaboration culturelle, littéraire, même institutionnelle, entre les prêtres missionnaires romains et Etchmiadine durant tout le XVIIe siècle. Le premier signe tangible en est le projet de création d'une école par le catholique Movses Datevatsi avec l'appui du Vatican et un financement par la bourgeoisie marchande arménienne, projet qui revient sur le devant de la scène à plusieurs reprises entre 1630 et 1648 (les détails sont donnés par Akhian et Amatouni); la présence de Piromalli, l'un des premiers arménistes et arménisants de quelque importance, à Etchmiadine autour de 1640; le fait que ce même Piromalli ait formé au moins une génération d'élèves arméniens au Saint-Siège arménien, Oskan Erevantsi n'étant pas le moindre d'entre eux; de l'autre côté, la création du Collège Urbain à Rome (1622-1626), qui n'était pas vue d'un mauvais œil par Etchmiadine, au moins pendant les premières décennies, jusqu'à ce que la censure de la Propaganda Fide empêche tout projet d'édition. L'activité d'édition elle-même est un effet de la collaboration culturelle. Après tout, Oskan Erevantsi, même s'il finit par éditer la Bible en 1666 à Amsterdam sans l'approbation romaine, était un disciple de Piromalli, formé à Etchmiadine, et en même temps un envoyé du catholicos en Europe. Raymond Kévorkian ne dit pas peut-être assez que la version qu'il publia était une version latinisée de la Bible arménienne, dans laquelle Oskan avait fait tout son possible pour mettre cette version en conformité avec la Vulgate, allant jusqu'à traduire lui-même du latin en arménien les livres manquants et même jusqu'à transformer la langue des traductions existantes pour les rapprocher de l'arménien classique latinisé en vogue à cette époque chez les élèves du Collège Urbain. Le Père Nerces Der

Necessarian a publié là-dessus en son temps d'importantes études, qui auraient peut-être pu être citées par Raymond Kévorkian dans cette optique de l'interprétation culturelle, même si ce sont de purs travaux linguistiques et philologiques, d'autant plus que c'est à Raymond Kévorkian lui-même que je dois d'en avoir pris connaissance. Il y a aussi, pendant tout le XVIIe, un énorme travail de traduction du latin en arménien, que Raymond Kévorkian cite sans insister. Les traductions profanes de Hagop Evdokias, celles de Hovhannes Holov Constantinopolites, celles d'Etienne Lehotski qui travaillaient directement à Etchmiadine, en sont des témoignages probants. Ainsi, l'Eglise d'Etchmiadine, pratiquement jusqu'à la fin du siècle, ne s'est jamais fermée à l'apport occidental, bien au contraire. Elle a ouvert les portes de ses séminaires aux enseignants catholiques, elle a traduit des ouvrages du latin, elle est même allée jusqu'à accepter une certaine latinisation de sa Bible. Les mouvements de grave conflit, les anathèmes et les opprobres, ne sont apparus qu'à l'extrême fin du siècle et surtout dans la première décennie du XVIIIe, où la rupture a été consommée sans retour possible.

Il y a donc en réalité, j'y reviens maintenant, une histoire très subtile de la rencontre des Arméniens avec l'Occident. Il me semble que c'est sous cette rubrique (je vais même l'affiner quelque peu dans un instant) qu'il faille placer tout ce que je viens de rapporter en matière d'ouverture, de collaboration culturelle, d'ambiguïté doctrinaire. J'entends bien que l'examen des positions doctrinaires proprement dites n'entraîne pas dans le projet de Raymond Kévorkian, projet d'écrire une histoire matérielle du livre avec son arrière-plan culturel et politique. Et peut-être effectivement n'était-il pas nécessaire pour retracer cette rencontre avec l'Occident qui, pour les Arméniens, s'est faite au XVIIe siècle de manière assez complexe. Cette rencontre peut aussi être comprise comme une entrée en modernité. C'est important et je vais y revenir. Entre-temps, il est clair que Raymond Kévorkian a pris la suite des derniers historiographes mekhitaristes pour donner une vision entièrement renouvelée de ce XVIIe arménien. Il a offert un instrument de travail diversifié, sans lacunes, étoffé, pour une entière revalorisation de ce siècle et pour une compréhension renouvelée de la manière dont se fait pour les Arméniens l'entrée dans la modernité.

Avant d'y revenir, je veux ajouter ceci de plus personnel. C'est Raymond Kévorkian qui m'a permis de comprendre un phénomène que lui-même, étrangement, n'aborde pas dans ses propres travaux. Je veux parler de la transformation de la langue littéraire, dont j'ai dit un mot au début. C'est en effet à la fin du XVIIe siècle qu'on étiquette les premiers livres en arménien moderne, par Eremia Keumjian à Constantinople en 1678 et surtout par l'imprimerie de Marseille en 1675 et 1683, grâce à l'activité de Hovh. Holov. Celu-ci, qui était un élève de la Propaganda Fide, est bien le premier grand ouvrier de cette langue moderne. Mais c'est aussi lui qui a produit la seule grammaire systématique de l'arménien classique latinisé. Cela fait partie du tableau de l'entrée en modernité. Enfin, c'est aussi Raymond Kévorkian qui m'a permis de comprendre l'importance de l'Ecole de Baghesh, Bitlis en arménien, dans le renouvellement de l'intellectualité arménienne, dès le XVIIe siècle, puisque c'est dans cette Ecole que s'est produit le premier retour aux historiens du passé et que c'est elle aussi qui a ensuite produit au XVIIIe siècle les grands patriarches écrivains et théologiens de Constantinople.

J'ai promis de revenir à cette question de la rencontre avec l'Occident et de l'entrée dans la modernité. C'est une question difficile. Je me rappelle un colloque de l'Association Internationale d'Etudes Arméniennes, en 1986 si je me trompe, colloque qui portait précisément sur la modernité, où un débat s'était instauré sur la portée et surtout la datation du phénomène. Mon intuition conviction à l'époque était que l'on ne pouvait parler de modernité chez les Arméniens avant le XIXe siècle et les

débuts de la langue littéraire moderne chez les Arméniens occidentaux, à Venise et à Constantinople. Or j'ai été entièrement converti sur ce point par les travaux successifs de Raymond Kévorkian au fil des années. Cette question de la modernité, de l'entrée en modernité, constitue l'arrière-plan du travail de Raymond Kévorkian. Il ne l'a jamais de front, il y a là une limite évidente de son travail. Cette limite n'est cependant pas une limitation. Elle est ce qui le fait travailler, ce qui appelle et informe son effort de restauration. Je vais dire la même chose autrement. Il y a 4 ans de cela, s'est tenu à UCLA un colloque sur le XVIIIe siècle arménien et juif, qui s'intitulait « Enlightenment and Diaspora ». La question pour moi était alors : comment se fait chez les Arméniens la réception de l'Aufklärung? Faut-il attendre le XIXe siècle, comme on le fait presque toujours, pour parler d'une perméabilité arménienne aux Lumières? Pendant toute la seconde moitié du XIXe siècle, les historiens et activistes arméniens — surtout orientaux — se sont montrés très sévères sur ce point à l'égard des Pères mekharistes et de leur activité au XVIIIe ou pendant la première moitié du XIXe. Le reproche, en une phrase, peut s'énoncer ainsi : que n'ont-ils pas traduit Voltaire et Rousseau! C'est ce que dit par exemple Mikael Nalbantian autour de 1860. Le fait est qu'ils ont traduit Voltaire, mais uniquement le théâtre, jamais les pièces polémiques, bien sûr, jamais les réflexions historiques ou la critique de la religion. Donc, en un sens, c'est vrai, aucun des thèmes de l'Aufklärung n'est entré dans la pensée arménienne du XVIIIe siècle. A la fin de ce siècle, Charnik l'un des plus productifs parmi les écrivains mekharistes, écrit bien une immense Histoire des Arméniens, la première histoire au sens moderne, en pleine possession de la notion d'archive, et pourtant totalement vierge de tous les thèmes propres aux Lumières européennes : critique de l'autorité sous sa forme ecclésiastique ou sa forme textuelle, primat de la raison, etc. Cela confirme, s'il en était besoin, qu'il faut entièrement reconsidérer la façon dont s'est passée pour les Arméniens la rencontre avec l'Occident et l'entrée en modernité ; et, au-delà des Arméniens, la façon dont une telle rencontre pouvait s'effectuer pour un peuple sujet qui n'était pas un peuple en diaspora, même si ce peuple avait sa diaspora marchande et même si ses grands intellectuels vivaient en dehors des frontières de l'Empire ou dans un espace urbain comme Constantinople. — Aux Etats-Unis, la mode est aux réflexions théoriques et historisantes sur le devenir-nation, après les travaux de Benedict Anderson ou d'Eric Hobsbawm, avec un engouement particulier pour l'idée de communauté imaginaire ou imaginée. Celle-ci part d'une suspicion fort justifiée pour la compréhension que les nations modernes ont de leur essence et de leur origine et elle considère au fond la nation comme un artefact, dont un travail tout à fait spécifique devrait avoir pour tâche de reconstruire à chaque fois la formation, et ce travail, bien sûr, est encore et avant tout un travail d'historien. Ce serait même, au bout du compte, selon eux, le seul travail historique qui vaille. J'ai à New York, des étudiants, candidats historiens, qui réfléchissent en ce sens. Or cette formation progressive de la nation-artefact, si c'est bien ainsi qu'il faut envisager, je suis convaincu qu'elle a eu lieu au cours du XVIIIe siècle, comme un contre-coup très indirect des Lumières, mais aussi comme une continuation de la rencontre avec l'Occident, inaugurée, elle, au XVIIe. Et à n'importe quel étudiant qui voudrait travailler en ce sens, ma première recommandation serait : lisez d'abord les œuvres complètes de Raymond Kévorkian, afin de maîtriser la base matérielle du phénomène et le contexte culturel dans lequel s'est opérée la constitution de cet artefact.

J'en viens donc maintenant à l'autre volet, celui du peuplement et du dépeu-

plement arméniens dans l'Empire ottoman, plus rapidement. Ce n'est pas qu'il soit moins important, loin de là. Mais ici, me semble-t-il, les choses sont plus évidentes. Cette fois encore, pour comprendre à quel point le travail de Raymond Kévorkian est novateur, il faut dire quelques mots des travaux existants sur la question. Disons-le sans atermoiements et sans précautions : jusqu'en 1990 environ, c'est-à-dire tout de même soixante-quinze ans après les événements, il n'y avait pas d'étude de première main sur le fonctionnement de la machine génocidaire. Je tiens à cette formulation, je m'en suis expliqué au moins dans plusieurs articles, où j'ai montré que la machine génocidaire est, dès l'abord, en son essence même, une machine dénégatrice. Je ne peux évidemment pas y revenir ici. La dénégation exige clairement de la victime qu'elle prouve sa propre mort. Pour couper court à ce mouvement vers la folie, car c'est bien la folie qui est en vue quand il s'agit de prouver sa propre mort, il y a l'histoire, celle des historiens. Elle intervient comme un garde-fou, elle donne des repères, elle tient lieu d'épopée, elle rend au passé sa réalité, sa force de réalité. Elle ne peut venir qu'à la fin, comme une difficile conquête contre la violence de la volonté génocidaire/dénégatrice. On ne s'etonnera donc pas, ici encore, qu'il n'y ait à ce jour aucun ouvrage d'historien, complet, documenté, analytique, faisant plein usage des archives, sur la Catastrophe arménienne, soixante-dix ans après son accomplissement.

Ce n'est donc que dans les dix dernières années qu'une nouvelle génération d'historiens est apparue, formée aux meilleures écoles, sachant le turc, et capable de mener un travail d'abord historiographique sur le fonctionnement de cette machine. Oui, bien sûr, il y a quelques chose de scandaleux à ce long délai de soixante-quinze ans pour que la machine génocidaire soit enfin l'objet d'un travail académique. Aux Etats-Unis Stéphane Astourian a écrit sur les conditions économiques qui président à l'événement et aussi sur les idéologies qui le soutiennent. Ara Sarafian, a publié, un grand nombre de documents d'archives, de témoignages pertinents, malheureusement sans passer à leur utilisation au moins en termes de commentaire descriptif. En Allemagne, Hilmar Kaiser travaille sur les archives du Bagdabahn, et a produit un important petit ouvrage sur la reprise « scientifique » de thèses racistes concernant les minorités chrétiennes de l'Empire ottoman. Avant eux, Vahakn Dadrian avait proposé une histoire de l'événement génocidaire, largement fondée sur les archives diplomatiques et sur les transcriptions des procès de Constantinople, à l'époque où elle était sous occupation britannique, en 1919-1921. Avant lui, surtout, Krikor Gergerian, sous le pseudonyme de Krieger, avait commencé l'étude de ces transcriptions, dans un livre qui a été largement pillé mais qui n'est pas parvenu au public européen, parce qu'il était écrit en arménien. Pour autant, le mécanisme de mise en œuvre de la volonté génocidaire n'avait jamais été démonté comme il vient de l'être par Raymond Kévorkian dans deux ouvrages qui me semblent essentiels : *Les Arméniens dans l'Empire Ottoman à la veille du génocide* (Paris, 1992) et le second volume de sa *Revue d'Histoire arménienne moderne et contemporaine* (1999), qui contient une analyse magistrale de la formation et du fonctionnement des camps de Syrie et Mésopotamie, dont la liquidation systématique constitue la seconde phase du projet génocidaire, du printemps à la fin de l'été 1916. L'année 1915, les déportations, les convois et leur itinéraire, les massacres dans toutes les localités du haut-plateau, tout cela était largement documenté. En revanche, l'année 1916, la multiplicité des camps, leur fonction, la façon dont ils se remplissaient et se vidaient, les fonctionnaires qui participaient à ces opérations, tout cet aspect des choses n'avait jamais été envisagé de manière systématique par un historien. Raymond Kévorkian a eu la chance inouïe, dans ce

domaine, d'avoir à sa disposition les archives d'Andonian, le responsable de la Bibliothèque Nubar au moment de sa création, qui avait été le premier à Alep, en 1918, à recueillir des témoignages, à les conserver, à les classer sans pouvoir les utiliser d'aucune façon, puisqu'il n'y avait pas alors de tribunal international. Ce n'est qu'aujourd'hui, avec le Kosovo, pour la toute première fois, qu'un tribunal international fait usage des témoignages des victimes dans le but d'instruire les crimes qui ont été commis sur place. Il ne semble même pas, d'ailleurs, qu'Andonian, lorsqu'il se levait à cet épuisant exercice, ait pensé une seule seconde à l'utilisation des témoignages devant un quelconque tribunal. Il a ensuite continué ce travail pendant des décennies, regroupant les témoignages par villes et par régions et consacrant des monographies à chacune d'elles. La chance de Raymond Kévorkian est celle de l'historien qui sait ce qu'il veut. Il a compris immédiatement le parti qu'il pouvait tirer de cette masse de documents bruts. Il a su les traduire, les mettre en valeur, les recouper avec les rapports et témoignages des observateurs, consuls et missionnaires, il a su les analyser, en tirer une description détaillée de la nature et du fonctionnement des camps, en tentant à chaque fois de déterminer exactement les périodes pendant lesquelles ils étaient opérants.

Mais s'il a pu faire ce travail, c'est aussi parce qu'il s'y était préparé avec son livre sur le peuplement arménien, dont je vais dire aussi quelques mots. L'ouvrage lui-même se divise en deux parties. La première est une introduction générale, intitulée « Histoire et structures ». La seconde, qui constitue le gros de l'ouvrage, s'appelle « Les hommes et leur territoire ». Cette seconde partie répertorie sur cinq cent pages toutes les localités où vivaient des Arméniens, des plus grandes, comme Constantinople, Smyrne, Van, Erzeroum, jusqu'aux plus petites, vilayet par vilayet, sandjak par sandjak, caza par caza, en suivant la dernière en date des subdivisions administratives pratiquées par le pouvoir ottoman dans le Haut Plateau arménien, mais aussi la Cilicie, l'Anatolie, les côtes de la Mer Noire. On y trouve donc, pour chacune des grandes subdivisions, un historique du peuplement arménien, des différentes dominations qui s'y sont succédées, parfois depuis l'Antiquité jusqu'aux bouleversements les plus récents.

Il s'agissait bien sûr de dessiner la géographie d'un pays englouti, et l'on y verra peut-être un reste de nostalgie du passé, un besoin de remédier au fond à la faille de l'épopée. Mais l'entreprise dépasse très largement cette passion du passé englouti. Il fallait en effet dresser une carte générale « du monde arménien ottoman à la veille de sa liquidation » et rendre compte ainsi de façon précise et circonstanciée de la réalité désastreuse. Pour ce travail, Raymond Kévorkian s'est servi en partie des centaines d'ouvrages parus en arménien durant des décennies dans la diaspora, publiés par ce qu'on appelait les Union compatriotiques, ouvrages en général polygraphiques, qui traitaient d'une ville, d'une région, sous tous ses aspects, qui parlaient de sa géographie, de l'histoire de son peuplement arménien, des variétés dialectales de ses langues, des souffrances qu'elle avait subies, de son destin en 1895 et en 1915. Ce livre représente en somme une formidable réhabilitation de tous ces livres parfois méprisés, parfois perdus dans les oubliettes, et qui ont représenté pourtant un des éléments essentiels de la mémoire arménienne. Sous quelle autre forme la mémoire des lieux, des dates, des coutumes, des modes de vie, des habitats — des langues, aurait-elle pu être sauvée de l'oubli total et définitif? J'aime cette réhabilitation. Là encore, comme pour les archives d'Andonian, Raymond Kévorkian a donné ses lettres de noblesse à un énorme matériel qui était resté sans utilisation avant lui, je veux dire sans utilisation effective dans un contexte historiographique, soumis à la nécessité du recoupe-

ment systématique et de l'exhaustivité. Il se trouve précisément que ce tableau permet aussi d'avoir une vue en coupe du peuplement arménien à la veille du génocide. C'est là l'autre intérêt majeur de ce livre, qui explique son titre. En effet, les ouvrages des Union compatriotiques ne sont pas, loin s'en faut, l'unique source de R. Kévorkian. L'auteur utilise les divers recensements effectués par le gouvernement ottoman, souvent contradictoires, en 1844, 1857, 1894, puis 1906/07, et les publications officielles du Patriarcat arménien Constantinople, qui effectuait ses propres recensements, d'abord en 1878, puis en 1913. Les résultats de ce dernier recensement, incomplet dans quelques vilayets, est présenté méthodiquement par Raymond Kévorkian dans la première partie de l'ouvrage, à l'intérieur du chapitre qui traite de la démographie, et il est extrapolé pour les régions où les résultats n'ont pas été transmis. C'est là un travail essentiel, on le comprend, pour plusieurs raisons. D'une part, il fallait enfin une étude fiable et irréprochable pour mettre un terme aux polémiques sur la démographie arménienne à la veille de 1915. Ces polémiques ont été rendues possibles par le fait qu'aucun des recensements ottomans officiels ne peut être considéré comme fiable. Par une étude détaillée, Raymond Kévorkian montre que les recensements officiels jusqu'en 1894 n'ont pas fait que répéter l'un l'autre et masquent donc totalement de fiabilité. Le recoupement général opéré par l'auteur, qui compare les sources du Patriarcat avec les sources ottomanes, permet d'aboutir à des résultats inattaquables, renforcés par le décompte effectué dans la deuxième partie. D'autre part, cette étude permet enfin de suivre le dépeuplement ou le déficit de croissance de la population pendant les années de la dictature hamidienne. Raymond Kévorkian fait le décompte village par village, sur des milliers de villages dispersés en particulier sur tout le Haut Plateau, et il montre par là l'étendue du désastre, le coup effroyable qui a été porté aux Arméniens déjà en 1895. Il montre aussi que la politique d'anéantissement ne se limite pas aux massacres, puisque ceux-ci ont été suivis de plusieurs vagues de famine, et que la répression rigoureuse et sans faille de l'administration et de la police hamidienne empêchait toute reconstruction, tout redressement, au moins jusqu'en 1901/1902. En fin, ce sont les chiffres obtenus ici qui permettent ensuite, dans l'étude sur les camps de Syrie et Mésopotamie, de déterminer le nombre de victimes dans la première phase de la mise en œuvre, et donc le nombre d'Arméniens qui sont passés par les camps de concentration de transit et d'extermination.

En résumé, l'ouvrage dresse donc une carte générale des Arméniens de l'Empire ottoman, ce qui n'est pas rien. Mais il permet de suivre de plus près le mécanisme de l'extermination, en le composant, en présentant chacun de ses rouages, en examinant ses effets. En bref, chacune des exterminations de masse de ce siècle possède ses propres et ses mécanismes propres. L'histoire générale de l'extermination des Arméniens de l'Empire ottoman, je le dis, n'est pas encore écrite. L'importance de ce livre de Raymond Kévorkian à mes yeux est précisément qu'il représente un élément essentiel sur la voie d'une telle histoire. Les publications récentes ne convainquent que les temps ont changé, que quelque chose s'est transformé, que l'histoire va enfin pouvoir être écrite. Non pas l'histoire glorifiante d'une auto-célébration dont nous ne devons que faire, mais l'histoire réelle du désastre dans le tourbillon duquel un peuple s'est trouvé pris pendant trente ans, l'histoire des sociétés arméniennes promises au désastre et de leur décomposition sur pied avant même leur anéantissement, l'histoire enfin de la volonté génocidaire. Oui, notre mémoire est une mémoire du désastre. Il faut, il fallait, par conséquent une historiographie à la mesure de ce désastre.

MARC NICHANIAN

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ե Ա Ն
 Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ն Ե Ր

Գ Ա Ր ՈՒ Ն - 2 0 0 0

[illegible]

Բանի մը ամիս առաջ նշանակու
ղեկացաւ Մոսճաժառն Պարճաժառ Բոլշ
երկան Հաննիլով Մայիս 10-ին, իս
է Հայկերեան յարարերով թիւնե
ժառն. ըստ է թէ անոնք տնտեսով
ժարդին ըստ վերեւ կ'արձանադրեն
նոյն վիճակը կը սպասուի ուժան

Պ. — Ես, երկու օտիք ունեցայ: Ա
ինչ կարգին էր, ինչ որ կը նշանակէ
գործս պէտք եղածին պէս կ'ընեմ: Ե
բունակելու համար դրամի պէտք ունի
մեր դրամը վերջնայն, կը թողուցէ:

(ဇယား ၇. ၅၅)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԵԱՍ-ՄԿՐԻՏԶ
ՓԱՐԻՋ

ԵՐԿՈՒՆԵՐՔԻՐ, Մայիս 22

ԳԵՂԱՏԱԿ ԱՆՈՒՍՏԱՆԻ ԶԱՐԳՐԱՅ

ԵՐ

20ԴՐԱՎԱՐԱՆԻ ԶԱՅՈՑ,

ՈՐԲ ԿԱՍԱԲԵՆԱՆ

Ի ՀԵՐՈՍՈՒՄԱՐԻՆ, ՍԱԴՐ-ՍԱՐԳՍԻ

1918 ԱՊՐԻ,

ՎԱՐՆ ԶԱՐԳՐԱՅ ԵՐ ԶԱՅԻՆԵՆԱՅ

Այս առիթի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մարց Զանաթին ձեռք բերած 18-ին, Երկրային Ժամերգութիւնի ներկայացուցիչ Է. ՄԻԿԵԶԱՆԻՍԻՍԻՍ Սարգս-բաղատի Հերոսներուն Զանաթ:

Կր Տարիներէ յոյրոր այդ որ Ազգի-բաղ և ինքնազգի ներկայութեամբ վարանդելի իրենց յարգանքը Սարգս-բաղատի Հերոսներուն յիշատակին:

A.S. HOMENETMEN-FRANCE

organise

un Tournoi

Intercommunautaire

de foot-ball

et de basket-ball

«SOUREN MOURADIAN»

les 1er, 2 et 3 Juin

Stade Municipal Hunebelle

7, Place Hunebelle — 92140 Clamart

Avec la participation

des équipes de :

HOMENETMEN LONDRES

HOMENETMEN HOLLANDE

HOMENETMEN VALENCE

ASOA

JAP

AS HOMENETMEN-FRANCE

DINER

DANSANT

le 3 Juin à partir de 21 heures

Gymnase Hunebelle

7, Place Hunebelle — 92140 Clamart

Renseignements : 01. 42. 25. 69. 46

(Շաբ. Ա. Էսեմ)

Զգալին գրութիւններն է որ առանձնաբար խոստացուած է :

ԱՄԵՐԻԿԱՆԻ ԶԻՆՈՒՈՒՆԵՐԻ, Միջի պատերազմի ընթացքին, անգին Իրազդի-ներ սպանած են, բառ նիւ — Նորբեր պարերակալին, որ կը Հաստատի ին 1991 Փետրուար 27-ին, Ամերիկացիները կրակ բացած են 382 անգին եւ կրեմն ալ վիրատու Իրազդիներու վրայ :

ԻՌԻՍԿԱՆԻ անգիկատուութեան հա-խարարութիւնը կը նախատես օրինադի-մը ներկայացնել առաջին ամեւրդ Համար Էթօսի պատուութեան շարադաշտի վրան, ալ խոսքով օրինադի կը ծրարդի Հա-կազմի առկ ամեւրդ մեծանկար զոր-մուշտութիւնը: Նախարարութեան րա-նքերը՝ Անիէին կը բացատրի «Լիպիլա-սան», Մայիս 17) շնորհալոյ պաշտո-նական ինքնոգն լուսինը այն մեծանկ-րած վրայ որտեղ Ռուսաստանի Հանրա-ն է՛ կը դրոշմէ: Նախկին ապարդու-թեան մըն ալ բնած է օտար մեծանկ-րած որտեղ Ռուսաստանի նկատմամբ զինամարտին, արտապատիւններ կ'ունենան:

ՀԱՄԱՏԱԿԱՆ ՈՍԻՅԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
200-էն 400 կը ցամաքած թիւր անցի Ե-րանց Հեղորդ չէ գտած Ինչպէսի պաշտո-նէն հեղորդ Նորբի 20 գիտի յաշտու-րերուն է :

Imprimé sur les Presses

du Journal «HARATCH»

83, rue d'Hautville, 75010 Paris

Stirak : 871 027 317 800 16

Commission Paritaire : N° 55935

AVIS AUX MEMBRES
DE L'ASSOCIATION
CULTUELLE

Le mandat de l'Assemblée des Délégués de l'Association Culturelle de l'Eglise Apostolique Arménienne de Paris et de la Région Parisienne arrive à son terme prochainement.

L'élection des membres laïcs de la nouvelle Assemblée des Délégués aura lieu le Dimanche 10 septembre 2000.

Pour pouvoir participer à ces élections — élire ou se porter candidat — les membres doivent être à jour de leurs cotisations de l'année 2000 et des années, au plus tard le Samedi 15 Juillet 2000 inclus (date de la poste faisant foi).

Ceux des membres qui souhaiteraient se porter candidat à l'Assemblée doivent adresser leurs candidatures, par lettre recommandée, avec Accusé de Réception, à l'adresse suivante :

Association Culturelle
de l'Eglise Apostolique Arménienne
15, rue Jean Goujon, 75008 Paris

au plus tard le Samedi 15 Juillet 2000 inclus (date de la poste faisant foi).

La COMMISSION ELECTORALE

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
145 ALFORTVILLE
145 ALFORTVILLE

Pour la 1ère fois
TOURNOI INTERNE D'ECHECS
des élèves (enfants et adolescents)
Samedi 20 mai à 15h

9, rue de Madrid - 94140 ALFORTVILLE
☎ 01 43 78 55 89 - Fax: 01 43 78 66 64

Date à retenir

KHANASSOR 2000

le dimanche 2 juillet

au "Pavillon d'Elvire"

dans le Parc du Bon Repos

à Viroflay (78).

Colonie de Vacances

organisée par l'Association SIPAN

pour les enfants de 6 à 12 ans

du 4 au 24 juillet

Frais de séjour : 2.600 F + frais de voyage

Les dossiers d'inscription peuvent être retirés dans les paroisses catholiques arméniennes ou demandés au secrétariat de l'Association SIPAN

EPARCHIE DES ARMÉNIENS CATHOLIQUES :

10 bis, rue Thouin — 75005 PARIS — Tél. : 01. 40. 51. 11. 90

UGAB - MARSEILLE

COLONIE DE VACANCES

Colonie mixte pour les enfants de 7 à 14 ans (1986 à 1993)

du lundi 3 au lundi 24 juillet

à St-Jean Montclair (Alpes de Haute-Provence)

Prix : Voyage (Marseille à Marseille) et activités compris

3500 Francs pour 1 enfant — 6500 Francs pour 2 enfants

o — o — o — o — o — o

La Colonie de l'U.G.A.B. cherche des Animateurs — Animatrices

pour juillet 2000 — BAFA obligatoire

envoyer C.V. + photo

o — o — o — o — o — o

PENSION FAMILIALE DE L'UGAB

du mardi 25 au dimanche 30 juillet

— pension complète —

Pour tous renseignements veuillez contacter

U G A B — 327, Bd Michelet — 13009 MARSEILLE — Tél. : 06 03 74 16 90

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ
ՀԱՅ ՌԻՍԵՆՈՂԱԿՆԸ
ՎԵՅԵՐՈՐԻՎ ՀԱՄԱՄԵՐՈՒՄ

ՅՈՒՆԻՍ 15 — ՅՈՒՆԻՍ 29

Վեցերորդ տարին ընդամենը Համադա-յինի անամային Համախմբումը բացա-րիկ առիթ էր պիտի ձեռնարկ Սփեւզի Համադարանական օւսանողներուն օւ-սանալուն: Հայ մշակութիւնը եւ Հայոց պատմութեան:

Օգտակարը Հանէին իրանցիւր, Հա-մախմբումը կ'առաջարկէ դասախոսու-թիւններու շարք մը ներկայացուած Հա-յոց պատմութեան եւ մշակութիւնի մեծ մասնակցներու կողմէ: Նախատեսու-ն են Հայկական մշակութիւն, երաժշտ-ութեան, շարժապատկերի եւ դրամատի-կական շարժապատկերի Հանգիւղա-նի, ինչպէս նաեւ չղջապատկերը դիպի-կրանանի դիւտարը՝ Հայկական Տառու-տութիւնները՝ Կիլիկիոյ Կարօղիտա-րան, Անթաթ, Պոսթ Համադի Հայ-կական ժողովուրդը, ինչպէս նաեւ կրե-նի պատգամաւորները անսթանի վարդի-ր, Պապարի, Պիպար, Պէյլէ կ'էն եւ այլն:

Առաջին անգամ ընդամենը այս տարի Հա-մախմբումը կ'առաջարկէ նաեւ աշակեր-թիւն մը դիպի Սփեւզի պատմական վա-րդի եւ յայտնաբերութեան մըր դիպի Տէր Զոր:

Սուրբ եւ Տէր Զոր չղջապատկեր մա-նակցիլ քաղաքի օւսանողները պար-տին Պէյլէի քաղաքի Յուլիս 11-ին:

Մասնակցութեան մարգեր՝ 600 ամե-րիկեան տարր:

Լրիւ կեցութեան մարգ:

300 ամերիկեան տարր կ'էտրանց կե-ցութեան մարգ:

200 ամերիկեան տարր Սուրբ այլն-րութեան Համար:

Յաւանքով տեղեկութեան եւ արժանա-գրութեան թերթիկները ստանալու Համար դիմել:

ԼրՏՏՏՏ. — Սկսած Բնութեան —

Tél. : 44171 6038452

Fax : 44171 6039518

E-mail : stenjouk@aol.com

ՓԼՐԴԶ. — Հայոցի Պատգամաւորներ —

Tél et fax : 33 01 42 29 10 24

E-mail : navasti@wanadoo.fr

web site : www.hamazkayin.com

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱՆԱԾՔ
ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀԻՄՆԵՐ ԸՆԴԷ. ԺՈՂՈՂԻ

ԵՐ ԿՈՐ ԲՆԵՆԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Հայ Աղքատաբեր Հեղբայրութեան Ընդհ. Ժողովի տեղի կ'ունենայ Հիւն-դարի, Յունիս 22, 2000, ժամը 14-30-ին, Ընդհայրութեան կեդրոնը՝ 77, Ռիւ Լա Ֆայետ, 75009 Փարիզ: Բարեգործական կանոնադրին թիւ 5 քա-նանքի Համադանի վարչութեան կէը Տանգալ Նորդիլի ըլլալով, Ընդհայ-րութեան կը կրնն անցը, որտեղ կ'առաջին մասնակցի վարչութեան: Թեկնածութեան պայման է Ընդհայ-րութեան անդամ ըլլալ:

Թեկնածութեան պարտին Ընդհայր-ութեան գրասենեակը գիւնիլ գրար, ու մէկէն ալ Պիլիս Մայիս 29:

Իրենց Ժողովի մեծագործ պաշտ-ը էր-լալ, ստորագրուած՝ Թեկնածութեան կողմէ:

Յետագործին նշուած պաշտ-ը ըլլալ ու-նոր, մականորդ եւ Տանգիլ:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ASSEMBLEE GENERALE
DE L'A.A.A.S.

L'Assemblée Générale de l'A.A.A.S. aura lieu le Jeudi 22 Juin 2000 à 20h30 au Siège de l'Association : 77, rue La Fayette — Paris 9ème. Il sera procédé au renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir). Le Conseil d'Administration fait appel à candidature aux membres adhérents de l'Association. Celles-ci doivent parvenir à l'Association au plus tard le 29 Mai 2000. Elles doivent être manuscrites et indiquer les nom, prénom et adresse du candidat.

CONSEIL D'ADMINISTRATION

CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS DE FRANCE
RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour le séjour du mois d'août 2000 pour son centre de vacances de Bâle fontaine (Jura).

- Animateurs diplômés BAFA
- Assistants sanitaires (médecin ou infirmier en 2ème année)
- Cuisinière

Ecrire à C.B.A.F. :
Conseil d'Administration —
17, rue Bleue, 75009 PARIS

REPAS

Samedi 27 Mai à 20h30

La Section «D. Misakian» de Livry Gargan vous invite à sa fameuse soirée MANTE.

Cette soirée chaleureuse et amicale autour d'un plat traditionnel aura lieu à la M.C.A. : 17, rue Charles Pegibé 93190 LIVRY-GARGAN.

Le prix du repas est de 130 F pour les adultes et de 50 F pour les enfants de moins de 15 ans.

Nous comptons sur votre présence tous !

Réservez vos tables avant le 19 mai au numéro de téléphone suivant :

01. 43. 83. 87. 68.

ՅՈՒՆԵՍԿՈ

ՆԱԳՈՑ ԽԱՅԻ Մարգիլ զաւարդ Սու-րբի ժամանակի ընդհանուր ժող-վը, Շաբաթ, Մայիս 20, ժամը 14-30-ին Հայ Մշակութի Տանը՝ 12-14, rue St-Bazile — 13001 Marseille

Օրակարգ — Տեղեկատուութիւն 1999-ի Նոր վարչութեան ընտրութիւն, Նոր պատգամաւորներ ժողովի գիւնադրութեան օրենքի տեղի պատգամաւորներ, ժողովի ներկայութիւնը:

ՄԻԼԵՆ ԼԻՄԻՆՆԻ Գաղութաբարձ կ'ըլլէր
 վրէժ լուծիչ Սանճառնի ու ձերբակալուած
 առաջ աղբի ու քիթթառն: Հաճախողն-
 ինքն ին. գրեթե կարգաւորէ ինչ գաղտնի-
 քիթիւր մի՞ն է: Հոն 1850 կ'ըլլէր, այլ թի՛ ծառ-
 ինքն խոտանաւ են երեք տարբի կ'ըլլէր
 խաղաղութեան պայտակ: Ետեւոր Հաճա-
 ճառաբարձ են, ո՞րմա՞ն վրէժ, շտառն երկու
 երկն չափն, սղաղով կարգաւոր ըլլալով
 սառն իսկ: Ուրիշներ տակա՞ն, ձեռք չու-
 ղէր: Բոլորը հիւստեմ Սանճառն: Միկը
 կ'ըլլէր թի՛ կարգաւորութիւն հնոր աղ-
 արկալեցեանն ծառն, կ'ըլլալով անտառն:
 Ենք առ, բոլորն ալ պէտք է պայտակն:

Réservez vos tables avant le 19 m
au numéro de téléphone suivant :
01. 43. 83. 87. 68.

Պատմարան ձ. Գուժալի տեսակետը
այն է որ Գարապէտի աշխ. ընթացումը
ազգայնական արթւի մը չէ, այլ լուծում
1908 - 1919
էրմանի կացութեան երբ Ա-
նատոյուն, Էրեբ մեծ պատերազմի ետք,
վերածնունդ էր թշուառներու, որբերու
հետեւ ծ.՝

COMITE DU 24 AVRIL

REGROUPEMENT DES ORGANISATIONS ARMENIENNES DE FRANCE

Communiqué

Rappel du 18 Juin

Les Français d'origine arménienne, grecque, chypriote appellent à manifester le 18 Juin 2000 de Matignon au Sénat.

Le 18 Juin 1987, la résolution votée par le Parlement européen conditionnait notamment l'entrée de la Turquie en son sein à la reconnaissance du génocide arménien, au respect des droits de l'homme et au droit d'expression de ses minorités et à la fin de l'occupation de la partie nord de Chypre.

Treize ans après, force est de constater qu'aucune de ces conditions n'a été satisfaite. C'est pourquoi les Français d'origine arménienne, grecque et chypriote considèrent que la France a un rôle majeur à jouer dans ce domaine.

Le Sénat doit, à l'instar de l'Assemblée Nationale, reconnaître publiquement le génocide arménien, quelles que soient les pressions extérieures engagées. Il y va de l'honneur de la France, et de sa fidélité à ses idées, à son histoire et à sa vocation. Les « autorités françaises » ainsi que les groupes politiques de la majorité sénatoriale doivent cesser également toute pression sur les sénateurs afin qu'ils puissent se déterminer en leur âme et conscience, exigence minimum démocratique à laquelle, les citoyens peuvent prétendre.

Enfin, la question de la reconnaissance du génocide arménien, ainsi que la démocratie en Turquie et la question chypriote doivent être abordées dans le cadre de la présidence française de l'Union européenne, afin de conduire la Turquie à accomplir, enfin, les mutations historiques et politiques nécessaires.

C'est pourquoi, avec le soutien des organisations des Droits de l'Homme et de communautés victimes de barbaries du 20ème siècle, une manifestation nationale, citoyenne, est organisée le 18 Juin 2000, à 15h, de Matignon au Sénat pour rappeler les aspirations légitimes des citoyens qui disent non au chantage, au mensonge et qui, quoiqu'il arrive, ne capituleront jamais.

Paris, le 18 mai 2000

Date à retenir

KHANASSOR 2000

le dimanche 2 juillet

au "Pavillon d'Elvire" dans le Parc du Bon Repos à Viroflay (78).

UGAB - MARSEILLE COLONIE DE VACANCES

Colonie mixte pour les enfants de 7 à 14 ans (1986 à 1993) du lundi 3 au lundi 24 juillet

à St-Jean Montclar (Alpes de Haute-Provence)

Prix : Voyage (Marseille à Marseille) et activités compris 3500 Francs pour 1 enfant - 6500 Francs pour 2 enfants

o o o o o o o o

La Colonie de l'U.G.A.B. cherche des Animateurs - Animatrices pour juillet 2000 - BAFA obligatoire

envoyer C.V. + photo

o o o o o o o o

PENSION FAMILIALE DE L'UGAB

du mardi 25 au dimanche 30 juillet

- pension complète -

Pour tous renseignements veuillez contacter

U G A B - 327, Bd Michelet - 13009 MARSEILLE - Tél. : 06 03 74 16 99

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»

83, rue d'Hauteville - 75010 PARIS

SIRET : 571 027 317 000 15

Commission paritaire : No 55935

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Մինչև 1991 թվականին Հայկական Հանրապետության անկախության հռչակումից հետո Հայաստանի Հանրապետության իշխանությունները...

ՀԱՅ ԱՌԱՋԻՆԿԱԿԱՆ ԵՎ ԵՎԵՆՑՈՒՄ ԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ ԻՆՈՒՆ ԵՒ ԵՐԶԱՅԱԿԱՆՑ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Մինչև և Երևանից Հայաստանի Հանրապետության իշխանությունները...

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՎ ԵՐԶԱՅԱԿԱՆՑ

COLLOQUE

POLITIQUE FRANÇAISE ET CRIMES CONTRE L'HUMANITE 1990 - 2000

Samedi 27 Mai de 9h à 19h

Salle des Actes, Université de Paris IV - Sorbonne 54, rue St. Jacques ou 17, rue V. Cousin, Paris 5ème

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour le séjour du mois d'août 2000 pour son centre de vacances de Bellefontaine (Jura)

- Animateurs diplômés BAFA
Assistants sanitaires (médecin ou infirmier en 2ème année)
Cuisinière
Ecrite à C.B.A.F. : Conseil d'Administration - 17, rue Blue, 75009 PARIS

Section bd. Oddo Lola Sassouni

organise un

- BARBECUE, VIDJAG et tirage de TOMBOLA
Voyage en Arménie (aller retour),
Bijoux,
Radio cassette, etc...

HAMPARTZOOM

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «D. Missakian» vous invite à célébrer HAMPARTZOOM le jeudi 1er juin à partir de 15h30 à la M.C.A.

Un buffet de pâtisseries et de boissons vous sera proposé. Pour tous renseignements : 01. 43. 83. 87. 68.

U. ՅՈՒՆԱՆԵՍԿԻԱՆԻ ՄԱՐԿԵՏ ՓԱՐԻՋ

Գրասի, Մայիս 28 ՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(1918 Մայիս 28) ՏԱՐԻՊԱՐԱՐ Փարիսի Ս. Յովհաննես - Մկրտիչ Մարգարիտի ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԿԵՏ ՓԱՐԻՋ:

TELEVISION TELE-FOOT - TF 1

Ce dimanche 28 mai, les benjamins de HOMETENEM-FRANCE participent à l'émission sportive de TF 1, TELE-FOOT à 10h55.

ASSOCIATION DES DAMES ARMENIENNES AMIES DES ECOLES TEBROTZ ASSERE

Nous vous informons que l'Association des Dames Arméniennes Amies des Ecoles Tebrotz Assere tiendra son

ASSEMBLEE GENERALE

le vendredi 16 juin 2000 à 20 h 30 à l'ECOLE TEBROTZ ASSERE 1, Boulevard du Nord 93340 LE RAINCY

Tél./Fax : 01 43 81 01 72 Nous invitons les associations, tous nos adhérents, à venir nous rejoindre nombreux.

La cotisation annuelle s'élève à : 350F par personne 500F par couple

Le règlement de la cotisation est indispensable pour pouvoir participer à l'Assemblée.

FETE DES MERES

La Section «Sossé Mayrig» de la Croix Bleue de Marseille-Ville organise «LA FETE DES MERES»

Samedi 27 Mai à 15 heures à la salle «Léon CHANT» à l'église arménienne de Beaumont : 8, impasse des Monts, 13012 Marseille

Tél. : 04 91 93 13 50.

A cette occasion, a été invité le Père GOMIDAS HOVNANIAN.

Programme : Théâtre: «Anpan Hourine», Poésie, Chant et Danse, présentés par les enfants du Group Edouard Dérlikian, Suivi d'un Buffet.

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկ. Ս. Գրիգոր Լուսինյանի հիշատակի հարգման նպատակով...

Հիշատակի պաշտոնական - Տեղի Տեղի Գրիգոր Գրիգորյան 1500 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 500 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 300 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 250 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 150 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 100 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 50 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 25 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 10 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 5 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 2 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 1 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան 0 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -1 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -2 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -3 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -4 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -5 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -6 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -7 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -8 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -9 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -10 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -11 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -12 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -13 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -14 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -15 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -16 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -17 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -18 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -19 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -20 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -21 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -22 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -23 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -24 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -25 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -26 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -27 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -28 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -29 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -30 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -31 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -32 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -33 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -34 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -35 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -36 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -37 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -38 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -39 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -40 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -41 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -42 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -43 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -44 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -45 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -46 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -47 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -48 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -49 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -50 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -51 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -52 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -53 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -54 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -55 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -56 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -57 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -58 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -59 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -60 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -61 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -62 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -63 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -64 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -65 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -66 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -67 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -68 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -69 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -70 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -71 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -72 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -73 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -74 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -75 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -76 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -77 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -78 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -79 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -80 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -81 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -82 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -83 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -84 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -85 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -86 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -87 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -88 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -89 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -90 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -91 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -92 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -93 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -94 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -95 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -96 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -97 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -98 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -99 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -100 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -101 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -102 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -103 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -104 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -105 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -106 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -107 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -108 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -109 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -110 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -111 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -112 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -113 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -114 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -115 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -116 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -117 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -118 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -119 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -120 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -121 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -122 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -123 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -124 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -125 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -126 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -127 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -128 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -129 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -130 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -131 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -132 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -133 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -134 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -135 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -136 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -137 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -138 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -139 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -140 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -141 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -142 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -143 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -144 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -145 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -146 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -147 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -148 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -149 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -150 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -151 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -152 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -153 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -154 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -155 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -156 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -157 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -158 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -159 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -160 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -161 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -162 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -163 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -164 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -165 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -166 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -167 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -168 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -169 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -170 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -171 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -172 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -173 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -174 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -175 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -176 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -177 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -178 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -179 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -180 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -181 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -182 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -183 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -184 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -185 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -186 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -187 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -188 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -189 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -190 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -191 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի Գրիգորյան -192 ծրագրված իրադրություն - Տեղի Տեղի

Դպե՛կ ետ, թէ՛ Մանուկ շատ պարզ լեզ-
վի դր պատմածն է իր զիւնի՝ Արմատի
զբնական ընկալողական իրականաց-
մանը - Հայ, յայն, Թուրք, քերտ, եւ-
րոպ - կանթը, բնութիւնը, քարքերն ու
անտրոփիքները, անոր մշակալ գրա-
նական իրեր կարեւոր է՛նք մտնելի ու
կառն Տաճարագաւթին գրականութե-
ման։ Մանուկի՛ ճշմարտ մէջ իր լեզու
գրքը պարտքն ու թոնիքն է՛նք մեր,
Տաճարագաւթ անոր պարզ զաման մոջ-
բերուն - 1915-ին Տաճարագաւթու կո-
տան, գիտութիւնի, Պարզ ու
մեղի գիտարարիքներն, եւ այլն -
Գիտփոխի մտացն է՛նքն, վրէ՛:

ՀԱՐԼՄ Գրախանա - Վոլյաժե	1 - 2
Գոլոմախեիեն - Ա. ԷՍ. Օ. Արմենիեն	1 - 1
Ի. Ժ. Ա. Ալֆորվիլ - Մ. Ալֆոր	3 - 0
Պատանիներ	
ՀԱՐԼՄ Գրախանա - Սքառ Գրախան	2 - 2

Ռորան - Կառույի միջազգային մրցա-
դարձը սկսած, ինչպէս գրեցինք, Մայիսի
29-ին: Կիներու մրցումներու չափերն
Մալուա (Պուրպրահա) յաղթից Սաւան-
ձայի (Իսրայէլ) 6 - 3, 6 - 4:

(Դար. Ա. եթժ)

րու հետ խաղաղության գործընթացին հարապագայի կը նկատուի: Արդէն խաղաղութեան նախնական մրցանակը բաժանուած էր 1994-ին:

Լեւ ՀԱՍՏԱՆ արշալանի ստեղծողն է՝ ինչը նախադրեալն էր համարուած էր: Վարչապետը թիւ 1 չէ ընդունած հրատարակները, բայց, յայտարարած է որ ինք ապարտաւած է քաղաքին ինքն աշխատելու: Կառավարութիւնը կը վարէ կաթողիկէ աղբ, հրատարակ նախադրեալները Արշալանի կառավարութեան կը պատահուի:

Ֆիւմի Արշալանը մէկ պատերազմական վիճակ հռչակուած է և քանակին պէտք է իշխանութեան գլուխ անցած է: 11 օր առաջ ոչ զինուորական արտաւարներ պատանդ առած էին նախարարները: Կապիթիւնը անորոշ կը մնայ: Ֆիւմի, Նախապէս քրիստոնէական պաշտօնաւոր, անկախ է 1970-էն ի վեր:

ԳՈՐԾԱՆՈՒՄ Նարա - արեւելեան շրջանի Զերիքա խաւն (Սեբը և Ալպաշի) գիւղին մէջ Արշալանը մը 3 Սեբը պահուած է, որոնք Արշալանը մը: Կառավարի Արշալանին ձերբակալուած է:

ՌՈՒՄԱՆԱՆԻ Գերազանց Առեւտրային Վերնախառն Վերնախառն Լուսինայի Բերիքայի պատերազմ, քաղաքահարած է 1953-ին և Զերիք և արդէն արտաշահուած գործարարը Ստեփան Զերիքայի: Առեւտրային Գերազանց օրերին յայտարար է հարաւորակ համար իր իսկ Զերիքայի զէնք: Այդ Զերիքայի Զերիքայի կառավարիչը չէ կը զարմանալի որովհետեւ այդ հարաւորակներուն:

ՏՕՒԼԻ - ՓՈՒԼԻԶ Ներդրեալին մէջ է, որ Մալի 29, Երկուշաբթի կէսօրէ կողմ, Ռուսի և Մալի - լա - Փոլի ինչին տարեկան երկու ընդունելու բուն յարաւորակ երկարակալուած են 11 պատանդներ: Կողմէ, որոնք առանց տարի կը համարուի: Մեկուն զինք կտարած է, միւսն ալ դառնալի հարուած է առաջին և կրակահերթին: Երկուսն ալ 5 աղիկ, 13-էն 19 տարեկան էին: Այդ զէնքը պատանդ եղաւ որ խաղաղութեան ըրաւ Մէն - Լապրի գիծին վրայ, նաև արտաւարաններու երկուշաբթի իրեկուն:

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour le séjour du mois d'août 2000 pour son centre de vacances de Bellefontaine (Jura)

- Animateurs diplômés BAFA (garçons)
 - Cuisinière
- Ecrire à C.B.A.F. :
Conseil d'Administration —
17, rue Bleue, 75009 PARIS

Section bd. Oddo Lola Sassouni

organise un
**BARBECUE, VIDIJAG
et tirage de TOMBOLA**

- Voyage en Arménie (aller retour),
- Bijoux,
- Radio cassette, etc...

au profit des orphelins d'Arménie
et de la Colonie de Bellefontaine
JEUDI 1er JUIN à partir de 11 H
Centre d'Animation de Quartier
18, bd. Denis Papin 13015 Marseille

Venez nombreux

HAMPARTZOOM

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «D. Missakian» vous invite à célébrer **HAMPARTZOOM** le jeudi 1er juin à partir de 15h30 à 16h M.C.A. 17, rue Charles Péguy, LIVRY-GARGAN.

Venez nombreux participer avec nous à cette fête pleine de charme et de tradition.

Un buffet de pâtisserie et de boissons vous sera proposé.

Pour tous renseignements :

☎ 01. 43. 83. 87. 68.

ՀԱՄԱՐԱՐՁՈՒՄ

Ս. ՅՈՒՀԱՆՆԵՍ-ՄԱՐԿՏԻԶ

ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԻՇԱՐԻ, ՅՈՒՆԻՍ 1

և՛ Օր Յինանց

ՏՕՆ և ՀԱՄԱՐԱՐՁԱՆԻ ՔՐԻՍՏՈՍ

ՄԱՆԻԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՊՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի: Կը հրաբուրին քրիստոնէական Դաստիարակութեան միջոցաւ հարգութեան պատարագուած մեր մանուկներն ու զոյգ-պարուրները: Երկու աշակերտները մասնակցելու պատարագին և հարգուելու:

Ս. ՄԱՐԿԱՍ ԱՍՏՈՒՆԱՅԻՆԻ
ԻՍԻ

ՀԻՆԻՇԱՐԻ, ՅՈՒՆԻՍ 1

ՏՕՆ և ՀԱՄԱՐԱՐՁԱՆԻ ՔՐԻՍՏՈՍ

ՄԱՆԻԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՊՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Ժամը 10-ին պատարագ: Կը հրաբուրին քրիստոնէական Դաստիարակութեան մեր աշակերտութեան ու ծնողները, նաև Թարգմանչաց վարժարանի աշակերտները մասնակցելու պատարագին և հարգուելու:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ՀԻՆԻՇԱՐԻ, ՅՈՒՆԻՍ 1

ՏՕՆ և ՀԱՄԱՐԱՐՁԱՆԻ

Այս առթիւ Լիւնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ՝
ԻՍԱԿԱՆ Ա. ՔԷՆԶ. ՀԷԿԻՐԵԱՆ

10EME CYCLE DE LECTURES PUBLIQUES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMÉNIENS

Direction: ARBY OVANESSIAN

ՀԱՅ

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ՆՈՒՐՈՒՄ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

ԽՈՐԻ ԶԱՐԲ

Կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ
ԹԱՏԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԳՆՈՒԹԵԱՆ

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՒՀԱՆՆԻՍԻԱՆ

2000 Փ ա թ ի ց

Առանց ԳԵՏՐՈՒՄԻՆ
«ՀԱՆԻՐ, ՆՆԻՐՈՒՄ ԵՄ, ԴԻՐԱՅԱՄ...»

Կիսակէ, Յունիս 4, Ժամը 16-ին
Ժամանակ 4 յուն 16 heures

Հայ Ստուգողական Ինստիտուտ
Maison des Etudiants Arméniens
57, Boulevard Jourdan, Paris 14^e
M^o Porte d'Orléans /
RER: Cité Universitaire
Մուտքը՝ 30 ԶԻՐ.

Fête Paroissiale

LUNDI DE PENTECOTE — 12 JUIN

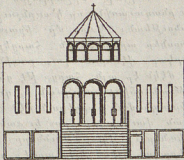
Au programme : 11h30 : Culte

A partir de 12h : Repas — Spécialités arméniennes

Stands : Pâtisseries arméniennes —

Librairie — Brocante etc...

ANIMATION MUSICALE

EGLISE EVANGELIQUE
ARMÉNIENNE

55, ave. Victor-Cresson / 28, ave. Bourgain
92130 ISSY-LES-MOULINEAUX

CENTRE DE VACANCES

DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE - Bellefontaine (Jura)

Près de la frontière suisse et à proximité de Morez, Morhiez et les Rousses, le village de Bellefontaine abrite, depuis plus de 40 ans, le centre de vacances de la CBAF. Implanté dans un domaine verdoyant, de 2 hectares, en lisière de forêt, le centre accueille chaque été, en juillet et en août, 350 enfants, encadrés d'une cinquantaine d'animateurs et de directeurs diplômés.

Les enfants évoluent dans une ambiance arménienne, rythmée par des activités variées et enrichissantes (sports, randonnées, travaux manuels, éveil à l'arménien, musique, danse, chant...)

Le séjour de juillet étant complet, nous vous invitons à inscrire vos enfants pour le mois d'août auprès de la section la plus proche de votre domicile soit :

ALFORTVILLE	Mme Zabounian	01. 43. 76. 50. 52
ARNOUVILLE	Mme Kaldjian	01. 39. 85. 05. 71
ASNIERES	Mme Danouh	01. 42. 42. 85. 87
BAGNEUX	Mme Pekmezian	01. 46. 63. 10. 48
CHAVILLE	Mme Der Kaloustian	01. 47. 50. 64. 37
ISSY-LES-MOULINEAUX	Mme Papazian	01. 46. 42. 90. 68
PARIS	Mlle Karanfilian	01. 42. 46. 88. 36
SEVRAN	Mme Bachayani	01. 48. 24. 46. 57
DECINES	Mme Dolmadjian	04. 78. 49. 26. 66
LYON	Mme Aghayekian	04. 78. 45. 17. 55
GRENOBLE	Mme Saboundjian	04. 76. 79. 17. 16
VALENCE	Mme Baron	04. 75. 40. 12. 49
VIENNE	Mme Raymond	04. 74. 85. 18. 58
ST-AURIEUX	Mme Goubatian	04. 78. 55. 28. 82
VAULX-EN-VELIN	Mme Djanikian	04. 78. 80. 27. 43
MARSEILLE	Mme Avedian	04. 91. 87. 13. 48

La colonie organise une fête traditionnelle pour les parents le dimanche 6 août 2000.

Date du séjour : du 27 juillet au 19 août 2000

Prix : 3.500 F + voyage 450 F (Paris et Marseille)

HAMAZKAINE,

CHENE

et

la SOCIÉTÉ DES GENS DE LETTRES
ARMÉNIENS DE FRANCE

organisent une

CONFÉRENCE — DÉBAT :

ARMEN LUBIN

(CHAHAN CHAHNOUR)

Poète français, romancier arménien

avec

SALIM JAY,

écrivain franco-marocain

KRIKOR BELEDIAN,

poète et écrivain arménien

Vendredi 9 Juin à 20h30

Maison de la Culture Arménienne
de Paris
17, rue Bleue — 75009 PARIS

L'ÉCOLE

«KHATCHADOUR ABOVIAN»
de la Cathédrale Apostolique
Arménienne de Marseille

vous invite à sa

FÊTE ANNUELLE - KERMESS

ՏՕՆ ԱՎԱՅԱՆ

Dimanche 4 Juin de 14h30 à 19h

dans la cour de la Cathédrale

Serpout Tarkmantchats

339, avenue du Prado — Marseille 8

Tirage de la

TOMBOLA

sur place.

Une surprise et de nombreux lots.

Venez nombreux
encourager nos élèves
et déguster les spécialités
arméniennes
dans une ambiance familiale.

ԲԱՅԱՆԵՐԵՐԵՐ

ՀԱՅ ԼԵՆԻՆԻ ԶԻՐԱՅՈՒՄՈՒՄ

ՈՒ ԱՅՐ. ԳԱՍՏՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»

83, rue d'Hauteville, 75001 Paris

SIRET : 571 027 317 000 15

Commission Paritaire : N° 85993

21, av. d'Helvétie
25203 MONTBELIARD
Tél. 03 81 94 38 10

Z.I. Les Arblétiers
25400 AUDINCOURT
Tél. 03 81 35 51 93

65, avenue Jean Jaures
90000 BELFORT
Tél. 03 84 21 62 66

Coupons d'Alsace